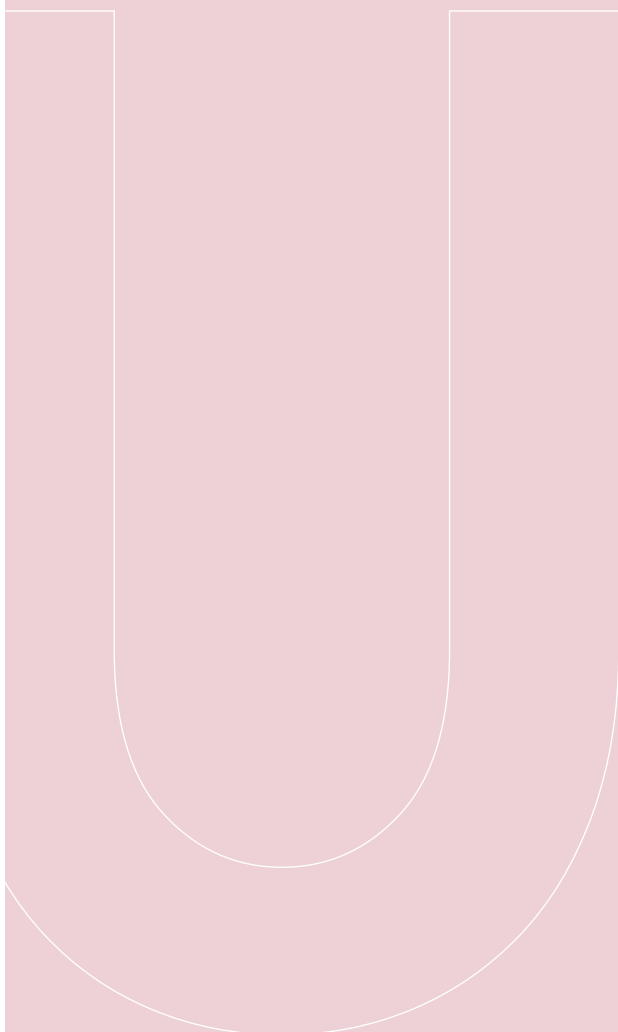

Uvodnik

Monografija z naslovom *Prevodoslovno usmerjene kontrastivne študije* v uredništvu dr. Agnes Pisanski Peterlin in dr. Mojce Schlamberger Brezar predstavlja vrsto raziskav, ki se osredotočajo na protistavljanje slovenščine in izbranih drugih jezikov (angleščine, francoščine, italijanščine in nemščine), raziskave pa so zasnovane z vidika prevodoslovne problematike. Raziskave temeljijo na analizi relevantnega gradiva v obliki tako že obstoječih primerljivih in prevodnih korpusov (npr. korpus *Spook*), kot tudi specializiranih korpusov, izdelanih za potrebe posameznih raziskav. Takšen pristop zagotavlja odlično primerljivost in posledično večjo veljavnost rezultatov ter odpira možnost primerjav med različnimi jezikovnimi pari, kar je pomembna novost pri kontrastivnih raziskavah za kombinacije, ki vključujejo slovenščino.

Prvi del raziskav je usmerjen predvsem slovnično in se ukvarja s temami, kot so vezljivost, neosebne glagolske oblike in aspektualnost ter besedotvorje in pravopis, drugi del pa predstavljajo kontrastivne retorične študije, ki obravnavajo problematiko žanrskih značilnosti posameznih žanrov, kot so znanstvena, poljudnoznanstvena oziroma spletna tržna besedila, in protistavljajo rabo retoričnih strategijih v posameznih parih jezikov. V tretjem delu so kontrastivne teme analizirane z vidika literature in jezikovnih tehnologij.

Prvi del monografije se začneja s člankom Roberta Grošlja *Vezljivost vremenskih glagolov v slovenščini in italijanščini*, ki se ukvarja s problemom vezljivosti pri glagolih, ki zaznamujejo vremenske pojave v italijanščini in slovenščini. Gradivo za analizo je zbrano iz sodobnih slovenskih in italijanskih slovarskih virov. Avtor odkriva, da glagoli v obeh jezikih večinoma sledijo primerljivim vezljivostnim shemam, odmiki od teh shem pa nastopajo, kadar so padavinski glagoli uporabljeni figurativno, ne kot označevalci vremena.

Sledita dva prispevka, ki obravnavata prevajanje neosebnih glagolskih oblik v slovenščino. Članek Tamare Mikolič Južnič *Prevajanje italijanskih neosebnih glagolskih oblik v slovenščino: primer gerundija* se ukvarja s prevajanjem italijanskega gerundija v slovenščino ter na podlagi korpusne analize literarnih besedil predstavlja najpogostejše prevodne rešitve v slovenščini, prevod z osebno glagolsko obliko v stavčnih okoljih, ki so bodisi priredna, bodisi podredna.

Adriana Mezeg se v prispevku *Francoski gerundijski polstavek in njegove ustreznice v prevedeni slovenščini* osredotoča na francoski gerundij v začetni poziciji v stavku in analizira prevodne variante, kjer prevladujejo rešitve s časovnimi, vzročnimi ali pogojnimi odvisniki, kar glede na izvorno francosko besedilo predstavlja eksplicitacijo. Gerundijski polstavki v francoščini in njihovi prevodi so analizirani na podlagi v za ta namen pripravljenega prevodnega korpusa vzporednih besedil *FraSloK* ter opredeljeni tako glede na tip besedila kot tudi stilistično vrednost.

V treh člankih je kontrastivno obravnavan glagolski vid v primerjavi z angleščino, nemščino in francoščino. Članek Silvane Orel Kos *Subjektivnost v določanju aspekta* se osredotoča na analizo glagolskega vida in prinaša vpogled v izražanje trajanja v angleščini in slovenščini, kjer je določanje aspekta lahko tudi subjektivno, in sicer v angleščini pogosteje kot v slovenščini. V prevodih v slovenščino s subjektivnostjo zaznamovane situacije v angleškem jeziku običajno rešujemo na ravni leksike.

Prispevek Ade Gruntar Jermol *Nekaj razlik v rabi glagolskih časov na primeru jezikovnega para nemščina-slovenščina* prinaša primerjavo časa in vida v obeh jezikih ter anketo, ki podaja analizo študentskih napak, s čimer razširja raziskavo še z didaktičnim pogledom na problem.

Članek Mojce Schlamberger Brezar *Glagolski vid v slovenščini in francoščini: koliko različnih oblik ima lahko ista vsebina* na podlagi relevantne literature in analize prevodov v treh literarnih delih izpostavlja povezave med različnimi francoskimi časi in rabo vida v slovenščini, ki je opazna predvsem v preteklem času, kjer je v francoščini na razpolago več različnih časov.

Članek Gregorja Perka *Semantične in pragmatične razsežnosti slovenskega besedotvorja* se ukvarja s problematiko manjšalnic v jeziku, in sicer s kontrastivnega vidika – kar v slovenščini izražamo s priponami, v francoščini storimo z dodajanjem pridevnika *petit* ali z rabo svojilnih pridevniških zaimkov. Avtor se dotakne tudi glagolskih izpeljank, povezanih z manjšalnostjo in ekspresivnostjo, ki kažejo, da se dosedanja slovenska razdelitev na manjšalno-ljubkovalne predpone proti večalno-slabšalnim ob pogledu primerov iz korpusa izkaže za nerelevantno.

Med slovnico in besedilom se umešča pravopisno obarvan prispevek Sonie Vau-pot *Nekaj pogledov na rabo vejice v slovenščini in francoščini*. Avtorica izpostavi primere, kjer je raba vejice v francoščini drugačna kot v slovenščini, nato pa razčlenjuje napake študentov pri prevajanju v francoščino, ki jih v veliki meri povzroča prenašanje zakonitosti in pravil materne jezika v tuji jezik. Raznolika tematika, ki jo pokrivajo članki iz prvega dela, kaže na dejstvo, da je v našem prostoru precej zanimanja in potrebe po poglobljenih kontrastivnih študijah.

Drugi del monografije je posvečen besediloslovni, retorični in žanrski problematiki, ki tudi sicer v okviru kontrastivnega jezikoslovja v zadnjih desetletjih predstavlja pomembno smer razvoja in se v novejšem obdobju uveljavlja pod imenom *medkulturna retorika*. Medkulturne retorične in žanrske primerjave so osnovane na analizah avtentičnih besedil, najpogosteje v obliki specializiranih besedilih korpusov, in tudi prispevki v drugem sklopu pričujoče monografije temeljijo na razčlembi konkretnih besedil.

V prvem članku z naslovom *Korpusna raziskava rabe vzročnih in pojasnjevalnih povezovalcev v prevodih iz angleščine in italijanščine* Nataša Hirci in Tamara Mikolič Južnič predstavljata problematiko vzročnih in pojasnjevalnih povezovalcev v korpusu *Spook*. Na podlagi primerjave rabe povezovalcev v literarnih prevodih iz angleščine in italijanščine ter rabe povezovalcev v izvirnih slovenskih literarnih besedilih ugotavljata, kakšna je specifika vzpostavljanja kohezijskih sredstev v izvorni in prevedeni slovenščini.

V drugem prispevku *Nagovor bralca v angleških, slovenskih in prevedenih poljudnoznanstvenih člankih: medkulturna retorična primerjava*, katerega avtorica je Agnes Pisanski Peterlin, je predstavljena medkulturna retorična študija nagovora bralca kot sredstva za vzpostavljanje medosebnosti v žanru poljudnoznanstvenega članka. Raziskava temelji na korpusni analizi izvirnih slovenskih poljudnoznanstvenih člankov, primerljivih angleških izvirkov ter prevodov angleških izvirkov v slovenščino. Izsledki kažejo, da je trend prilagajanja konvencijam ciljne kulture v prevodih razmeroma majhen.

Tretji članek Simone Šumrada *Anaforični samostalniki v korpusu tolmačenih in prevedenih besedil* povezuje področji tolmačenja in prevajanja, saj raziskava temelji na dvojezičnem bimodalnem vzporednem in primerljivem korpusu slovensko-francoskih govorov iz Evropskega parlamenta in iz časa slovenskega evropskega predsedovanja. V korpusu analizira frekvence vzorcev anaforičnih samostalnikov, ki jih razdeli v 8 glavnih kategorij, kar ji služi za razčlenjevanje kompleksnosti govorov in za preučevanje procesa eksplicitacije, do katerega prihaja pri tolmačenju in prevajanju.

Prispevek Martine Zajc *Nominalizacija kot slovnična metafora v predlogih raziskovalnih projektov v slovenščini in angleščini: kontrastivna in prevodoslovna analiza* obravnava tematiko nominalizacije v predlogih raziskovalnih projektov. Izsledki korpusne raziskave nadgrajujejo obstoječa spoznanja o medkulturnih retoričnih konvencijah znanstvenega pisanja, hkrati pa problematiko osvetljujejo tudi z vidika prevajanja, saj je žanr predlogov raziskovalnih projektov pogosto prevajan, vendar predstavlja za prevajalca zaradi specifičnih konvencij poseben izziv.

Članek Martina Grada z naslovom *Raba stilemov na trženjskih spletnih straneh v slovenščini in angleščini* izpostavlja problematiko razlik v retoričnih konvencijah v drugem pogosto prevajanem žanru, to so trženjske spletne strani. Izsledki sistematične študije korpusa spletnih strani, ki so predstavljeni v prispevku, z besediloslovnega vidika osvetljujejo potencialne prevajalske probleme, ki se pojavljajo pri rabi stilemov v tem besedilnem žanru.

Izsledki in ugotovitve petih prispevkov, ki sestavljajo drugi del monografije *Prevodoslovno usmerjene kontrastivne študije*, omogočajo vpogled v kontrastivno

problematiko z vidika retoričnih in žanrskih konvencij, ki so ključnega pomena tako pri pouku tujega jezika, kot pri oblikovanju besedil in prevajanju.

V tretjem delu monografije so zbrani članki, ki obravnavajo druge kontrastivne teme. Prispevek Urške Vogrinc Javoršek *Kontrastivni premiki – žanrski zamiki* načinja kontrastivno žanrsko problematiko z vidika literature, in sicer v literarnem žanru znanstvene fantastike. Analiza prevodov nekaterih ključnih del ameriške znanstvene fantastike identificira izzive prevajanja znanstvene fantastike v slovenščino in uporabljene prevajalske postopke. V članku je prav tako predstavljen komentar stanja na področju prevodne znanstvene fantastike v Sloveniji.

Sledita dva članka s področja jezikovnih tehnologij, ki hkrati vključujeta tudi kontrastivne vidike analize. Prispevek Darje Fišer *Večjezični semantični leksikoni skozi kontrastivno prizmo* se posveča analizi razlik med vsebino in strukturo angleškega in dveh izbranih slovanskih wordnetov, slovenskega in poljskega, do katerih prihaja zaradi razlik v jezikovno odvisnih derivacijskih relacijah. Na podlagi kvantitativne in kvalitativne analize stanja obravnave feminativov in diminutivov v vseh treh wordnetih predlaga sistemske izboljšave za slovenskega.

Zadnji sklop zaključuje članek Senje Pollak *Luščenje in analiza slovenskih in angleških definicij v Korpusu jezikovnih tehnologij*. Avtorica najprej obravnava strukture definicij, ki jih razdeli v tri različne tipe, in sicer relacijske, funkcijske in ekstenziionalne. Z definicijami se ukvarja s perspektive avtomatične ekstrakcije iz besedilnih korpusov, konkretno iz slovensko-angleškega korpusa jezikovnih tehnologij, in jih predstavi tudi kontrastivno: avtomatična ekstrakcija slovenskih definicij iz besedil je bolj zapletena od angleških zaradi relativno prostega besednega reda.

Vsak posamezen prispevek tako predstavlja zaključeno kontrastivno raziskavo, ki se tesno povezuje s področjem prevodoslovja. A hkrati je pričujoča monografija pomembna tudi s terminološkega vidika – ob obstoju slovenskih izrazov za slovnične pojave je odločanje za tuje izraze, kot so gerundij, imperfekt, preterit, zavedno, ker te strukture v danih jezikih bolje označujejo realnost, kot če bi jih slovenili. Tako poskušamo dodati nekaj kamenčkov v mozaik na poti k novim besedilno-slovničnim opisom slovenskega jezika v kontrastu s pogostejše prevajalnimi zahodnimi jeziki, kar bo v pomoč študentom, prevajalcem v praksi, pa tudi širši strokovni javnosti.

Urednici Agnes Pisanski Peterlin in Mojca Schlamberger Brezar